

TROTTER

Sicilië

**VAN REIZIGERS
VOOR REIZIGERS**

Lannoo

HOE GEBRUIK JE DEZE GIDS?

Op deze pagina's zetten we de toeristische highlights voor je op een rijtje – stuk voor stuk zijn het met recht topervaringen die je niet mag missen.

[illegible]

In het hoofdstuk 'Mens, maatschappij, natuur en cultuur' gaan we dieper in op de geschiedenis, het cultureel erfgoed en de geografie van het land of gebied dat je bezoekt. Boeiende achtergrondinformatie om alvast thuis of tijdens de heenreis door te nemen.

MENS, MAATSCHAPPIJ, NATUUR EN CULTUUR

Romeanse Colosseum.....	20
Banquet.....	21
Monarchie.....	22
Stijlrevolutie.....	23
Cultureel erfgoed.....	24
Wijk.....	25
Film.....	26
Omgeving.....	27
Geometrie.....	28
Collectie en grafiek.....	29
Popsculptuur.....	30
Industrieel ontwerp.....	31
Wijkplan.....	32
Stadsontwikkelingsplan (plan).....	33
Milieu.....	34
Wijk.....	35
Markt.....	36
Verkeersplan van Unesco.....	37
Zaken en gemeenten.....	38

De afbeeldingen zijn auteursrechtelijk beschermd.

In het hoofdstuk 'Praktisch' vind je alle nuttige informatie over de bestemming. Lees er alles wat je moet weten over bijvoorbeeld verkeer en vervoer, geldzaken, taal en reisdocumenten.

[illegible]

De tekst die in twee kolommen loopt, bevat praktische informatie zoals adresgegevens van instanties en webadressen ter voorbereiding op de reis.

HOE GEBRUIK JE DEZE GIDS?

De 'Reisplanner' stelt uitgewerkte reisprogramma's voor om Sicilië op de beste manier te ontdekken.

Door deze beknopte inhoudsopgave per hoofdstuk te gebruiken hoef je niet telkens terug te bladeren naar de volledige inhoudsopgave vooraan in het boek.

Op het kleine kaartje linksboven zie je in een oogopslag welk deel van het land of de regio het betreffende hoofdstuk beschrijft.

Op de eerste pagina van elk regiohoofdstuk zijn de niet te missen bezienswaardigheden in kaart gebracht met een paginaverwijzing voor wie ze direct wil raadplegen.

Aan de rand van de pagina's zorgen een duimgreep en een kopregel ervoor dat je direct ziet welke informatie er op de betreffende pagina wordt besproken.

Om vlot door de gids te navigeren, wordt per stad of regio dezelfde informatiestructuur gehanteerd: praktische informatie - informatie over verblijf: slapen, eten, iets drinken, uitgaan - informatie over de bezienswaardigheden.

Wist je dit?

INTERESSANTE WEETJES

Let op deze kaders voor interessante weetjes.

Door het boek heen laten we jullie, onze Trotter-ambassadeurs, aan het woord. Gouden tips en onvergetelijke ervaringen maken alles (nog) tastbaar(der), net alsof je al ter plekke bent. **VAN REIZIGERS, VOOR REIZIGERS!**

AANDUIDING TROTTER-TIPS

- Trotter-tip
- interessant
- niet te missen

VERKLARING VAN DE SYMBOLEN

algemeen	informatie	snackbar
autoverhuur	kindvriendelijk	strand
bank	koffie- of theehuis	taxi
busstation	livemuziek, concert	theater
café, bar	luchthaven	treinstation
camping	metrostation	voorzieningen voor rolstoelgebruikers
consulaat	ontbijt	wandelen
dansen	parkeren	winkelen
duiklocatie	patisserie	Unesco-werelderfgoed
internetcafé	postkantoor	zwemgelegenheid
fietsverhuur	restaurant	telefoonnummer
haven	roken verboden	website
honden toegestaan	slapen	e-mailadres
ijssalon	skistation	

113

De treinen van Ferrovia Circumetnea rijden tussen de dorpjes rond de Etna.

VOORBEREIDING

50

De Trinakria is het symbool van Sicilië.

INLEIDING

12

VEELGESTELDE VRAGEN

14

TOPERVARINGEN

16

MENS, MAATSCHAPPIJ, NATUUR EN CULTUUR

26

Beroemde Sicilianen

28

Bevolking

31

Bloemen

31

Citrusvruchten

32

Cultureel erfgoed

33

Drank

40

Economie

42

Film

45

Geografie

50

Geschiedenis

52

Godsdienst en geloof

62

Immigratie

62

Keuken

64

Literatuur

72

Maffia

73

PRAKTISCH

Marionettentheater (pupi)	77
Media	78
Milieu	78
Muziek	81
Werelderfgoed van Unesco	81
Zeden en gewoonten	82

REIZEN NAAR SICILIË 84

SICILIË PRAKTISCH 88

ABC van Sicilië	90
Alvorens te vertrekken	90
Budget	92
Elektriciteit	94
Feesten en feestdagen	94
Geldzaken	97
Gezondheid	99
Internetadressen	99
Klimaat	100
Mensen met een beperking	101
Noodgevallen	101
Openingstijden	101
Overnachten	102

De kathedraal van Palermo

BESTEMMINGEN

Post	105
Reisliteratuur	105
Risico's en ergnissen	106
Roken	107
Stranden	107
Taal en woordenschat	108
Telecommunicatie	110
Vervoer	111
Winkelen	117

REISPLANNER 120

PALERMO EN OMGEVING

Palermo	128
Monreale	164
Bagheria	166
Solunto	168
Caccamo	168
Monte Pellegrino	169

Ondello	170
Sferracavallo	171
Isola delle Femmine	173
Ustica	173
Borgo Parrini	173

AFRIKAANS SICILIË

Segesta	177
Castellammare del Golfo	178
Scopello	181
San Vito lo Capo	185
Erice	189
Trapani	197
De Egadische Eilanden	210
Favignana	212
Levanzo	217
Marettimo	219
Marsala	222
Mazara del Vallo	233

118

Het kleurrijke
Siciliaanse
keramiek zie je
overal op het
eiland terug.

Het Castello di Maniace
ligt op de punt van Ortigia.

364

De krater van de Etna

Salemi	239
Nuova Gibellina	240
Castelvetrano	241
Selinunte	242
Porto Palo di Menfi	246
Sciacca	246
Caltabellotta	255
Eraclea Minoa	257
Agrigento	257
Palma di Montechiaro	272
Gela	273

CENTRAAL-SICILIË

Caltanissetta	277
Enna	281
Piazza Armerina	285
Caltagirone	296
Militello in Val di Catania	302

BAROK SICILIË

Ragusa	306
Modica	316
Scicli	326
Noto	331
Palazzolo Acreide	342
Syracuse	347

IONISCH SICILIË

Catania	366
Aci Castello	382

Aci Trezza	382
Acireale	383
De Etna	389
Beklimming via de zuidwand (stopplaats Nicolosi)	395
Beklimming via de zuidwand (stopplaats Zafferana Etnea)	399
Linguaglossa	404
De kloof van de Alcantara	407
Castiglione di Sicilia	409
Taormina	411
Giardini Naxos	420
Castelmola	421
Het Siciliaanse binnenland	422
Forza d'Agro	422
Savoca	424
Casalvecchio Siculo	425
Messina	427
Milazzo	435

444

*De twee kustlijnen van
het eiland Filicudi*

479

Vanaf Vulcanello heb je een mooi uitzicht over de archipel.

DE EOLISCHE EILANDEN

Lipari	452
Canneto	465
Acquacalda	468

Quattropani	468
Pianoconte	469
Quattrocchi	470
Vulcano	470
Vulcano Porto	473
Vulcano Piano	476
Gelso	477
Salina	480
Panarea	492
Stromboli	497
Filicudi	508
Alicudi	512

TYRREENS SICILIË

Nebrodiagebergte	516
San Marco d'Alunzio	517
Cesarò	518
Randazzo	520
Cerami	523
Nicosia	524
Sperlinga	525
Madoniemassief	526
Gangi	527
Geraci Siculo	529
Petralia Sottana	530
Petralia Soprana	532
Castelbuono	534
Isnello	537
Cefalù	538
Castel di Tusa	546
Santo Stefano di Camastra	546

INLEIDING

↑ De Stromboli mag alleen worden beklommen onder begeleiding van een gids.

↓ De Duomo San Giorgio is een prachtig barokmonument.

Vurige vulkanen, diepe wouden, vruchtbare valleien, zoutpannen en eilanden, en natuurlijk de zee. Want ja, voor die zee en door die zee is Sicilië geboren, die mysterieuze rots die de Italiaanse laars lijkt weg te schoppen richting Afrika. Het is dan ook geen verrassing dat de eerste grote zeevaarders van de Middellandse Zee hier aan het begin van onze geschiedenis voet aan land zetten. En op dat eiland, dat perfect ligt om handel te drijven, oorlog te voeren of gewoon wijnranken en olijfbomen te kweken, hebben een aantal beschavingen elkaar opgevolgd. Van de Grieken tot de Carthagers, van de Romeinen tot de Byzantijnen, van de Noormannen tot de Arabieren, van de Zwaben tot de Aragonezen, de Spanjaarden en de Bourbons. Ze smolten samen tot een prachtige culturele mozaïek en bouwden steden en havens, trokken het

↑ Caccamo is een charmant middeleeuws dorpje.

binnenland in om er tempels en kerken, forten en kastelen neer te poten. Het is ook geen verrassing dat de Sicilianen door de eeuwen heen een bijzondere identiteit smeedden, een van een ongezonde omerta met een vleugje nonchalance. In Sicilië is alles intens, de natuur is er vrijgevier dan elders: de citroenen zijn zuurder, de kaki's zachter,

de wijn bedwelmender, het graan voller, de fijne vleeswaren droger en de tonijn roder dan de wagen van een boeteling op biechtdag.

De natuur heeft de mannen (en vooral de vrouwen) alles in handen gegeven voor verrassende recepten om de ander te verwennen en van de eeuwenoude cultuur te laten proeven.

SICILIAANSE VROUWEN ZIJN GEVAARLIJKE DAN GEWEERVUUR

'The Godfather' Francis Ford Coppola

VEELGESTELDE VRAGEN

Welke documenten heb ik nodig?

Inwoners van de Europese Unie hebben genoeg aan een geldige identiteitskaart of een paspoort. Voor minderjarige kinderen die alleen reizen: zie de rubriek 'Alvorens te vertrekken' onder 'Sicilië praktisch'.

Wat is het beste moment om ernaartoe te gaan?

Het hoogseizoen loopt van juni tot oktober. Tot 15 juli en na half september is het minder druk. In de zomer, en vooral in de maand augustus en op de eilanden, stijgen de prijzen tegelijk met het kwik. Voor of na de grote hitte en wanneer de grote drommen toeristen verdwenen zijn, is het hier het leukst. Denk aan mei en oktober.

Is het er duur?

Vooraf slaapplekken en in mindere mate ook de restaurants zijn duur. Kies voor een B&B, deze bieden een goede prijs-kwaliteitverhouding. De Eolische Eilanden en trendy steden (Taormina, Noto) zijn duurder dan Sicilië.

Hoe verplaats je je op het eiland?

Sicilië kan rekenen op een goed treinnet en is met de veerboot verbonden met het vasteland. Er rijden ook voldoende bussen tussen steden en dorpen, maar niet altijd even frequent. Parkeren kan een nachtmerrie zijn, maar de auto blijft de eenvoudigste manier om rond te reizen als je de platgetreden paden even achter je wilt laten. Huur een kleinere auto om makkelijk in de dorpjes te kunnen rijden. Op de Eolische Eilanden verplaats je je te voet of met de fiets.

Is het er wel veilig?

Hoewel Sicilië een maffiose reputatie heeft, is het eiland niet gevaarlijker dan de rest van Italië. Houd echter wel goed je eigendommen in het vizier in

bepaalde wijken van Palermo, Syracuse of Catania. Laat niets in je auto achter en laat het kofferzeil open, zodat dieven zien dat daar niets te halen valt.

Is er een tijdverschil?

Nee, zowel in de winter als in de zomer is het in Italië en de rest van Europa even laat. Ook hier wordt overgestapt op wintertijd en zomertijd.

Hoelang is het vliegen of varen?

Reken op 2½ uur vliegen naar Catania en even lang naar Palermo. Maar je hoeft niet per se het vliegtuig te nemen. Talrijke rederijen leggen een veerboot in van de Italiaanse kust (Genoa, Livorno, Civitavecchia, Napels, Salerno en Cagliari), maar je bent wel langer onderweg, dat spreekt voor zich. Heb je tijd genoeg, dan kun je ook de trein nemen, de wagons worden op de veerboot geladen en je steekt het Nauw van Messina over. Prachtig.

Welke gezondheidsvoorzorgen neem ik?

Je hoeft geen speciale voorzorgen te nemen: zorg voor de traditionele vaccins en neem in de zomer voldoende zonnebrandcrème mee. Op sommige plaatsen kan een muggenmelk ook goed van pas komen. Dit is Europa, neem je Europese ziekteverzekeringskaart mee.

Zijn kinderen er welkom?

Uiteraard! Het is echter wel mogelijk dat het Siciliaanse erfgoed je kleintjes

uitput. Wissel pittoreske wandelingen en museumbezoek dus af met het strand. Eten is hier natuurlijk top! Pizza, pasta, ijsjes. Zoek naar het symbool in deze gids.

Hoe betaal ik ter plaatse?

De munteenheid is de euro, handig voor Belgen en Nederlanders. Er zijn voldoende geldautomaten, je kunt gemakkelijk geld opnemen en bijna overal kun je terecht met je betaalkaart, op een paar kleine pensions of bars na.

Is het nodig om Italiaans te beheersen om je verstaanbaar te maken?

We raden je wel aan om een aantal Italiaanse woorden uit het hoofd te leren. Ook al is het Engels hier nog weinig verspreid, de jeugd gebruikt het steeds meer.

Welke vulkanen zijn nog actief?

De alom bekende Etna in het oosten, maar ook de Stromboli en de Vulcano op de Eolische Eilanden.

Is de hitte gevaarlijk?

Ja, in juli en augustus. De temperaturen lopen er vaak op tot meer dan 40 °C. Neem altijd een flesje water, een hoed, een zonnebril en zonnebrandcrème mee. Zoek op de heeste uren de koelte op. Langs de kust is de hitte draaglijker.

1

Bewonder de Palatijnse kapel in Palermo, verscholen in het paleis van de Normandiërs.

In 2015 werd de kapel, samen met acht monumenten in dezelfde stijl, wereld-erfgoed. De kapel is het onbetwiste meesterwerk van de kunst van Arabieren en Normandiërs: schitterende Byzantijnse mozaïeken op een gouden achtergrond en muqarnas, die typisch zijn voor de islamitische architectuur. Na de 9de eeuw werd de kapel herhaaldelijk omgebouwd en vergroot, vandaag is het paleis het hoofdkantoor van het Siciliaanse parlement. →Blz. 157

❗ **Goed om te weten:** online reserveren verplicht 🌐 federicosecondo.org. De koninklijke appartementen zijn gesloten van di. tot do., dan vergadert het parlement.

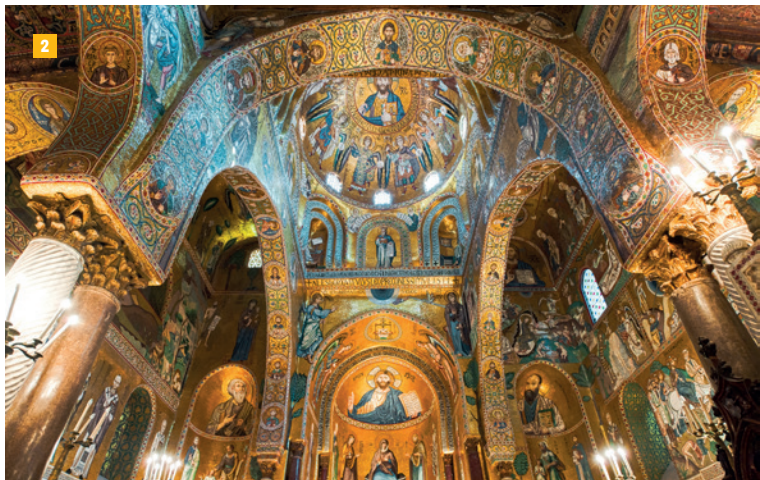
2

Val in zwijm bij het vele goud en de intense kleuren van de mozaïeken van La Martorana. Zonder twijfel de oudste en mooiste van het hele eiland.

De orthodoxe kerk van Palermo dateert uit de 12de eeuw en is voorzien van een fraaie campanile. Ondanks de vele plunderingen bewonder je hier nog steeds

een uitzonderlijke cyclus van Byzantijnse mozaïeken, met name in de koepel. →Blz. 153

❗ **Goed om te weten:** La Martorana is nog steeds een orthodoxe kerk; interessant om hier op zondagochtend om 11.00 u de gezongen misviering bij te wonen.

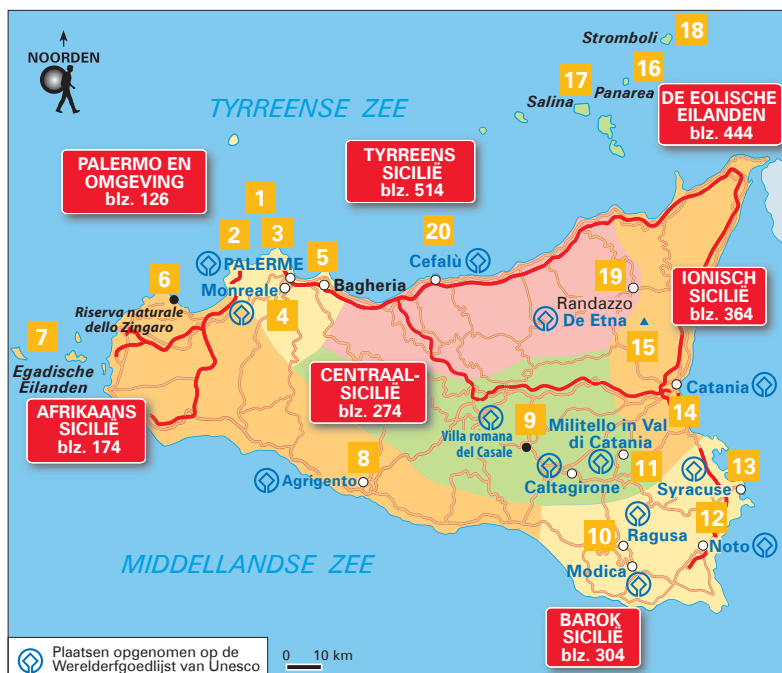

3

Zet je tanden in een smaakvolle pane ca' meusa (een broodje met orgaanvlees).

Slenter langs de kraampjes waar ze het broodje beleggen terwijl je wacht. Als je dat wilt, wordt er ook kaas op gelegd. Lekker en voedzaam. → **Blz. 142, 143, 155**

4

Vergaap je aan de verfijnde Byzantijnse mozaïeken in de kathedraal van Monreale, 7 km ten zuidwesten van Palermo.

Met de rest van het monument werd dit in 2015 werelderfgoed. Ze beslaan een gigantische oppervlakte, maar liefst 6340 m², en illustreren episodes uit het Oude Testament. Mis in geen geval de grootste Byzantijnse icoon ter wereld, links naast het altaar. De Christus Pantocrator is bijna 4 m hoog! → **Blz. 164**

❗ **Goed om te weten:** makkelijk bereikbaar vanuit Palermo met bus 389, reken op 40 min.

4

5

5

Steek je tong uit naar de groteske beelden in de Villa Palagonia in Bagheria.

De beelden van tufsteen laten misvormde karikaturen zien die gekke bekken trekken. Het zouden vrienden en kennissen zijn van de prins die de villa in 1715 liet bouwen. → **Blz. 167**

❗ **Goed om te weten:** makkelijk bereikbaar vanuit Palermo met de trein, reken op 10-20 min.

6

Vaar langs de kust van het Riserva naturale dello Zingaro, een van de mooiste van Sicilië.

Zo nu en dan stop je voor een duik in het kristalheldere water of een wandelingetje langs een pad over de bergen, met beeldschone baaien aan je voeten. Je kunt zelfs overnachten in een rustieke schuilhut. Een heus avontuur. →Blz. 183

❗ **Goed om te weten:** vul je drinkflessen en je rugzak, want er is nergens iets te eten te vinden.

6

7

Leef op het rustig kabbelende ritme van de Egadische Eilanden, een archipel met drie eilanden. De eilandengroep is een beschermd watergebied.

Een schitterend natuurgebied voor wie houdt van uitgestrekte ruimten. Onze lievelingsplek? Marettime, het meest afgelegen eiland, ongerept bijna met kristalheldere kreekjes, een charmant haventje, duizelingwekkende rotswallen, uitgezette paden en inwoners die je in alle eenvoud ontvangen. →Blz. 210

❗ **Goed om te weten:** een noria van aliscafi, een vreemde hydrofoïl die zo uit een James Bond-film uit de jaren 1960 lijkt geplukt, vertrekt dagelijks uit de haven van Trapani.

7

8

8

Slenter in het zachte avondlicht langs de Griekse tempels van Agrigento.

In 1997 werd dit werelderfgoed. Maak een ommetje door de Tempelvallei en keer terug naar de tijd van de Grieken. Aangrijpend. De tempels van Selinunte en Segesta hebben Dorische zuilen. Een unieke ontdekking! → **Blz. 266**

❗ **Goed om te weten:** *het beste moment om de Tempelvallei te bezoeken is aan het eind van de dag. Dan is het minder warm, minder druk en zet het tanende licht de oude stenen in vuur en vlam.*

9

Ontdek de sublieme Romeinse mozaïeken in de Villa del Casale, een Romeinse villa uit de 4de eeuw.

Een van de belangrijkste bezienswaardigheden van Sicilië, niet ver van Piazza Armerina. De 3500 m² mozaïeken zijn prachtig bewaard gebleven en laten scènes zien uit het dagelijkse leven van die tijd, met name de Zaal van de jonge meisjes in bikini of de Gang van de grote jacht; een bijzondere getuigenis voor bezoekers en historici! → **Blz. 290**

10

Neem de beroemde scalinata, een pittoreske trap met 250 treden, die zich tussen de twee oude wijken van Ragusa slingert, een schitterende barokke stad boven op een rots.

Je ontdekt tijdens je klimtocht oude kerken en schilderachtige palazzi en een paar adembenemende uitzichten op de stad! → **Blz. 299**

9

11

Volg in Militello in Val di Catania je neus en dwaal door de straatjes van deze barokke stad, ooit een van de belangrijkste van het eiland.

Naast de pleintjes waar het heerlijk rondhangen is terwijl de tijd verglijdt, verbergt deze stad nog een pareltje: de Chiesa S. Maria la Vetere, die gedeeltelijk ontsnapte aan de aardbeving die aan het einde van de 17de eeuw de regio liet

daveren. Het veelkleurige timpaan van de Siciliaanse Michelangelo, Antonello Gagini, is nog intact. Het dateert uit de 15de-16de eeuw. →**Blz. 303**

12

Laat je benen werken en duik vervolgens in de laghetti van het Riserva naturale Cavagrande del Cassibile, ten noorden van Noto.

De rivier Cassibile heeft hier een kloof van 10 km lang en 320 m diep uitgesleten. Er zijn meerdere toegangsmogelijkheden, maar je moet in elk geval altijd naar beneden (en weer omhoog). Gelukkig worden je inspanningen beloond met prachtige poelen met helder water en een verrassend groene omgeving. →**Blz. 340**

13

Verken het eiland Ortigia, het historische centrum van Syracuse, een verplichte tussenstop op je reis door Sicilië.

Geschiedenis en bouwstijlen lopen hier in elkaar over: barokke kerken, antieke tempels, een doolhof van straatjes, vervallen palazzi. Wij houden wel van dit onbekende stukje Syracuse dat heel wat verrassingen voor je in petto heeft. →Blz. 357

14

Volg het tij op de vismarkt van Catania (niet op zondag), de mooiste en authentiekste van Sicilië.

Het is een drukte van jewelste: er wordt geroepen, aangeprezen, zelfs

gescholden! Toeristen duiken in de massa en kijken hun ogen uit. →Blz. 379

⚠ **Goed om te weten:** er zijn enkele lekkere visrestaurants; je hebt nog nooit zo goed gegeten.

13

15

Beklim de Etna, de grootste vulkaan van Europa, met een oppervlakte van 1300 km² en een hoogte van 3360 m en nog steeds een van de actiefste vulkanen op onze aardbol. Hij staat in een groot natuurgebied.

Daarom ga je alleen met een gediplomeerd gids-vulkanoloog naar boven, als de weersomstandigheden dat toelaten natuurlijk. Vraag altijd van tevoren na.
→Blz. 393

15

! *Goed om te weten: wij hebben een voorkeur voor de noordzijde van de Etna, die is ongerepter en zeker minder toeristisch.*

16

Het eiland Panarea is een paradijs voor duikers.

De onderwaterwereld is hier betoverend mooi en het wemelt er van de eilandjes. Dit is een natuurgebied. →Blz. 492

16